

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Браславської Оксани Володимирівни
на дисертаційну роботу
Попович Галини Леонідівни
на тему:
«МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КРАЄЗНАВЧО- ТУРИСТИЧНИХ
ЗНАНЬ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 - теорія та методика навчання (географія)

Відгук позитивний. Сьогодення вищої освіти вимагає переходу на удосконалену концепцію здійснення професійної наукової, загальнокультурної і практичної підготовки фахівців, що підтверджує актуальність опонованої дисертації, яка пов'язана з потребою формування системи краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії як засобу розвитку їх професійної компетентності.

Дисертація Попович Галини Леонідівни оформлена відповідно нормативних вимог до кандидатських дисертацій і вкладається в рамки визначеного обсягу. Рецензована дисертація є рукописом та відповідає паспорту спеціальності 13.00.02 - теорія та методика навчання (географія).

Відзначимо, що дослідження проведено на достатньому науковому рівню, має теоретичну значущість, що забезпечується аналізом проблеми. Поєднання глибоких національних традицій із загальними світовими цінностями є основою розбудови сучасної освіти. На державному рівні ставиться питання про впровадження справи збереження та відродження історії, культури, природи України, виховання національної свідомості, духовного збагачення особистості, створення сприятливих умов для творчого розвитку молоді, реалізації її здібностей, збагачення світогляду засобами краєзнавчо-туристичної роботи, яка у школі проводиться вчителями-географами.

Методика формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії привертає увагу дослідників сучасності, географів,

педагогів, проте це питання є досить дискусійним так як не існує єдиного погляду на об'єкт та предмет краєзнавства й туризму. А тому, постійного пошуку та удосконалення потребує методичне забезпечення діяльності вчителів краєзнавчо-туристичного спрямування. На основі аналізу наукової літератури автором визначено сутність краєзнавчо-туристичної роботи, в результаті чого обгрунтовано вибір теми дослідження. Рівень використаної джерельної бази достатній - наявні державні документи, історичні дані й сучасне бачення науковцями окресленої проблеми.

Опонована робота відзначається достовірністю виявлених фактів під час розв'язування завдань дисертації, науковою новизною, практичною спрямованістю.

Науковий апарат дослідження, на нашу думку, визначено достатньо точно і взаємообумовлено. Слід відмітити, що об'єкт та предмет дослідження відповідають специфіці вибраної теми. Чітко й цілеспрямовано поставлено завдання до розв'язку.

Автором теоретично обгрунтовано власне бачення поняття «знання» як багатофункціональне, що використовується в психології, педагогіці, філософії, освіті та в предметних методиках формування знань; проаналізовано зміст понять «краєзнавство», «край», «рідний край», «своя місцевість», «туризм» на основі різноманітних підходів науковців. Виконано цей аналіз досить кваліфіковано і з більшістю висновків автора можна погодитися. Науковий інтерес викликає власне тлумачення автором термінів «краєзнавчі знання» та «краєзнавчо-туристичні знання». Отже, як позитив відзначаємо визначення і обгрунтування змістових характеристик понятійно-категоріального апарату дослідження з подальшим удосконаленням змісту й адаптації традиційних і специфічних принципів, форм, методів і умов як складових методики формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії.

Попович Г. Л. довела потребу впровадження у навчально-виховний процес методичної системи формування краєзнавчо-туристичних знань у

майбутніх учителів географії, яка включає ретельний підбір засобів навчання, в основі яких лежить спостереження, так як саме воно сприяє формуванню образного мислення та зв'язку між теоретичними знаннями й практичними навичками.

Для з'ясування стану процесу формування у студентів краєзнавчо-туристичних знань авторка провела спеціальну дослідницьку роботу та визначила відповідні рівні знань студентів у апробованій нею системі.

Проведене дослідження за темою дисертації є достовірним та обгрунтованим. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка в межах теми «Дослідження змістовного компонента формування основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя» (номер державної реєстрації РК 0197U000065). Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол N2 3 від 25 жовтня 2012 року) та узгоджено з бюро Ради координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол N2 10 від 18 грудня 2012 р.) ..

Вірогідність результатів експерименту забезпечується поєднанням кількісного і якісного аналізу емпіричних даних, використанням методів математичної статистики.

Результати дослідження та навчально-методичні матеріали впроваджено у навчальний процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «КНУ». Всього педагогічним експериментом було охоплено 470 студентів вищих навчальних закладів України, що підтверджено відповідними довідками.

Дисертація Попович Г. Л. безперечно має наукову новизну. Уперше

визначено змістову, сутнісну та професійно орієнтовану структуру краєзнавчо-туристичних знань; критерії, показники та рівні їх оцінювання; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методичну модель формування краєзнавчо-туристичних знань; визначено комплекс відповідних завдань та обґрунтовано дидактичні умови їх ефективного формування у процесі вивчення студентами дисциплін краєзнавчого спрямування.

Результати та зміст дисертації відображено у 14 публікаціях (11 - одноосібних), з яких 5 статей - у наукових фахових виданнях з педагогічних наук, що входять до переліку затвердженого Міністерством освіти і науки України, 2 - у зарубіжних виданнях (Австрія, Казахстан), 7 – у матеріалах наукових конференцій та інших спеціалізованих виданнях та 1 навчальний посібник.

Дисертація Попович Галини Леонідівни на тему «Методика формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії» складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу й загальних висновків, списку використаних джерел й додатків. Розділи дисертації є логічно завершеними, взаємопов'язаними, містять висновки, які відповідають їх змісту.

Перший розділ присвячено теоретичному обґрунтуванню проблеми формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії, визначено їх сутність, види і структуру. Особливу увагу звернено на ретроспективний аналіз генези визначеної проблеми. У ході дослідження Галиною Леонідівною здійснено узагальнення необхідного тезаурусу знань студентів з краєзнавства і туризму.

У другому розділі розкрито зміст, форми, методи, засоби і умови формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії. Авторкою були створені й експериментально перевірені дидактичні умови, які забезпечили результативність навчального процесу та практичну апробацію запропонованої методики формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії. Було доведено, що саме в цих умовах

досліджувані якості майбутніх учителів найбільш активно розкриваються й проявляються. Внаслідок їх застосування практичне значення одержаних результатів переконливо показано в авторефераті і дисертації.

У роботі виділені критерії та рівні сформованості краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії. Досягненням Попович Г. Л. є створення алгоритму формування краєзнавчо-туристичних знань, розкриття його сутті й завдань. При розробці експериментальної методики формування краєзнавчо-туристичних знань основою їх формування авторка виділила наступні умови: 1) урахування психолого-педагогічних особливостей віку студентів; 2) стимулювання позитивної мотивації; 3) педагогічна майстерність викладача; вміння зацікавити студентів; 4) послідовність формування КТЗ; 5) навчальне середовище; 6) виявлення зворотного зв'язку.

Заслуговує на особливу увагу теоретичне обґрунтування методичної моделі формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії, яка включає систему компонентів, які є об'єктивною і достатньо повною інформацією про мету, зміст, характер і результат їх навчальної діяльності й теоретико-методичне забезпечення формування краєзнавчо-туристичних знань у студентів та дидактичні умови її ефективності.

Реалізація моделі здійснювалася за допомогою розв'язування завдань, що передбачали підвищення самостійності, творчості, постійного пошуку шляхів удосконалення рівня знань і умінь студентів під час аудиторних занять, практики, самостійної і пошуково-дослідницької роботи. Значну зацікавленість викликає коректно проведена практична перевірка визначеної моделі. Отримані результати засвідчили динаміку розвитку цього процесу, що є позитивним підтвердженням припущення, висунутого в ході дослідження.

Автором розроблено навчально-методичне забезпечення щодо здійснення даного процесу. Зокрема, для більш якісного формування краєзнавчо-туристичних знань студентів автором розроблено навчальний

посібник «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи», робочу програму, плани семінарських занять, краєзнавчо-туристичний понятійно-термінологічний словник. Заслуговує на увагу розкриття автором практичної спрямованості засвоєння краєзнавчо-туристичних знань під час проведення польових практик з географічного краєзнавства. У сукупності це дає змогу стверджувати про можливість використання отриманих студентами знань і практичних навичок під час майбутньої професійної діяльності.

Результати дослідження Попович Г. Л. є вірогідними і свідчать про ефективність запровадженої у процес професійної підготовки майбутніх учителів географії розробленої методики. Висновки роботи чіткі, доцільні, достовірні й обґрунтовані.

Дисертація Попович Г. Л. Засвідчує зрілий науковий світогляд та позицію дослідника, досконале володіння методами системного аналізу, обізнаність з літературними джерелами у відповідній сфері. Таким чином, мета і завдання, поставлені в роботі досягнуті. Зміст дисертації повністю висвітлено в публікаціях і авторефераті.

У цілому дисертаційну роботу виконано на достатньому рівні. Вона має практичну цінність для удосконалення навчально-виховного процесу у педагогічних ВНЗ та для вчителів загальноосвітніх шкіл.

Разом з тим, аналіз досліджуваної роботи дозволив зробити ряд висновків, зауважень і пропозицій.

1. Звертаючи увагу на праці науковців різних часів, автором лише констатуються думки деяких з них без аналізу і глибокого розгляду проблеми.

2. Необхідно більш ширше здійснити огляд навчальних планів, який в дисертації більше спрямовано на аналіз загальних положень, а не на виокремлення питань, що сприяють чи не сприяють розвитку краєзнавчо-туристичних знань у студентів-географів ВНЗ та проаналізувати і порівняти зміст і структуру дисциплін краєзнавчо-туристичного спрямування.

3. Необхідно посилити аналітичність характеру якісних результатів

дослідно-експериментальної роботи з визначення ефективності застосування авторської методики в авторефераті, оскільки в дисертації цей матеріал подано більш логічно і виважено.

4. Виконана робота не позбавлена деяких орфографічних помилок.

Проте слід підкреслити, що висловлені зауваження не знижують якості та наукового практичного значення дисертації, носять здебільшого рекомендаційний характері не впливають на загальний позитивний висновок.

Проведений аналіз дає підстави розглядати дослідження Попович Галини Леонідівни як завершений та цілісний доробок з важливої для вітчизняної освіти проблеми. Вважаю, що дисертаційна робота «Методика формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії» за змістом і науковим рівнем відповідає п.п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Попович Галина Леонідівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика навчання (географія).

Офіційний опонент

завідувач кафедри географії та методики її навчання

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

Підпис офіційного опонента

Браславської О.В.

затверджую

доктор педагогічних наук, професор

ректор Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

О. І. Безлюдний